

Celosvetový dohovor o lesoch – áno či nie?

J. Novotný: World Agreement on Forests – Yes or No? Život. Prostr., Vol. 31, No. 6, 302–304, 1997.

Forests are the key component of the environment on our planet. Therefore the problem of forests and afforested areas became the part of the Agenda 21 accepted by the UN Conference on Environment and Development in year 1992. It was a strong impulse for foresters to intensify the activities connected with protection of forest associations and their sustainable management. Europe is in certain advance and therefore in preparation and discussion of the UNGASS it endeavoured for the World Agreement on Forests to be accepted. The Intergovernmental Panel on Forests (IPF) that had to integrate different opinions and to prepare the text of the Agreement has not fulfilled this purpose. The only result of the UNGASS was establishment of the International Forum on Forests that ought to continue in preparation of the Agreement. Slovakia supports the standpoint of the European Union and aims at quick preparation and acceptance of the World Agreement on Forests.

Lesy sú kľúčovým komponentom životného prostredia na našej planéte. Preto sa, pochopiteľne, problematika lesov a zalesnených území stala aj súčasťou Agendy 21, prijatej na Konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji r. 1992. Summit Zeme dal silný impulz lesníckym kruhom na zintenzívnenie aktivít súvisiacich s ochranou lesných spoločenstiev a ich trvalo udržateľným obhospodarovaním. Európa už bola v istom predstihu. *Prvá konferencia ministrov o ochrane lesov* sa konala v Štrasburgu ešte r. 1990 a dala základ úsiliu riešiť problematiku lesov na tomto kontinente jednotne. Pre lesnícke integračné snahy bol prelomový rok 1993, keď sa konali dve mimoriadne významné podujatia – *Druhá konferencia ministrov o ochrane lesov* (v Helsinkách), zameraná na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch Európy a *Montrealský summit ministrov a expertov o trvalo udržateľnom rozvoji lesov severného a mierneho pásma*. Obe vychádzali z lesníckych princípov Agendy 21, prijatých v Riu. Zúčastnené krajiny prehlásili nevyhnutnosť globálneho riešenia otázok trvalo udržateľného rozvoja a trvalo udržateľného obhospodarovania lesov na našej planéte.

Európa je v tomto snažení pozitívnym príkladom. Paneurópsky lesnícky proces a celoeurópske lesnícke aktivity, označované ako *Konferencie ministrov o ochrane lesov v Európe*, vymedzili rámec integračného procesu európskeho lesníctva, do ktorého sa zapojila aj Slovenská republika.

Od prijatia záverov v Riu sa rozprúdili intenzívne diskusie o nevyhnutnosti *Celosvetového dohovoru o lesoch*, resp. *Globálnej lesníckej konvencie*. Predpokladalo sa, že pri príležitosti piateho výročia prijatia Agendy 21 budú krajiny pripravené predložiť Osobitnému Valnému zhromaždeniu OSN takýto dokument. Výbor OSN pre trvalo udržateľný rozvoj zriadil na to špeciálny *Medzivládny panel o lesoch*. Jeho cieľom bolo pokúsiť sa o zjednotenie rôznych názorových prúdov. Od r. 1995, keď tento panel začal pôsobiť, vyformovali sa dva hlavné prúdy. Jeden striktno podporuje Dohovor (k nemu sa začlenilo aj Slovensko), druhý taktizuje, resp. vytvára obštrukcie. Kľúčové sú dve otázky, na ktorých sa účastníci panelu nedokázali zjednotiť: 1. právna záväznosť Dohovoru a 2. kompenzácia finančných nákladov súvisiacich s jeho prijatím (dôležitá najmä pre krajiny tretieho sveta). Nezhody v názoroch na tieto problémy neumožnili dosiahnuť konsenzus. Preto nemohol byť 19. Osobitnému Valnému zhromaždeniu OSN v júni 1997 v New Yorku predložený konkrétny návrh *Dohovoru o lesoch*.

Ani v prípravných rokovaniach, ani počas rokovania Osobitného zasadnutia VZ OSN sa pracovnej skupine ministrov a expertov nedarilo dosiahnuť zhodu názorov. Celkom zreteľne sa vyprofilovali dve názorové skupiny. Jednu tvorili štáty EÚ a väčšina európskych krajín (vrátane Slovenskej republiky), Kanada a Japonsko. Táto skupina podporovala bezodkladnú prípravu Doho-

voru. Druhú skupinu, ktorá bola jednoznačne proti príprave a prijatiu Dohovoru v súčasnosti, tvorili krajiny G-77 a Čína. Pripustili jeho reálnosť v budúcnosti za predpokladu, že sa vyriešia najmä finančné otázky súvisiace s jeho implementáciou. Podľa názoru tejto skupiny je prijatie Dohovoru kľúčovým ekonomickým problémom chudobných štátov (najmä združených v G-77).

Stanoviská USA boli často veľmi diplomatické a skôr vzbudzovali dojem, že USA nemajú v tejto fáze záujem o Dohovor o lesoch. Rusko, Francúzsko a Austrália sa do diskusie takmer nezapájali. Pri takomto rozložení síl sa nedalo očakávať, že nastane zásadný obrat v stanovisku G-77, a preto sa ani nevytvorili priaznivé podmienky na prípravu, vypracovanie a prijatie Dohovoru o lesoch v blízkej budúcnosti.

Rokovania pracovnej skupiny ministrov a expertov však naznačili, že existuje politická vôľa pokračovať v negociačnom procese. Deklarovala sa nevyhnutnosť udržať v činnosti medzivládny panel, ktorý by sa zaoberal iba lesníctvom. Preto vzniklo *Medzivládne fórum o lesoch*, ktoré umožní širšiu účasť a väčšiu transparentnosť medzivládnych rokovaní o problematike lesníctva pod záštitou Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj. Dosiahnutie takéhoto konsenzu možno považovať za veľké pozitívum, hoci značná časť, najmä lesnícky vyspelých krajín (vrátane SR), by bola radšej privítala vytvorenie "Medzivládneho výboru pre vypracovanie Dohovoru o lesoch", ktorý by garantoval rýchlejší postup spracovania a prijatia takéhoto dokumentu.

Záver 19. osobitného zasadnutia VZ OSN o problematike lesov

- Lesy sú jedným z hlavných zdrojov biologickej diverzity, uhlíka, obnoviteľnej energie, najmä pre väčšinu rozvinutých krajín. Lesy sú neoddeliteľnou súčasťou trvalo udržateľného rozvoja a sú významné pre pôvodné obyvateľstvo a pre ďalších ľudí spojených s lesom formou tradičného spôsobu života, resp. pre vlastníkov lesa, miestne komunity a mnohých ďalších.

- Prijatím Lesníckych princípov v Riu sa dosiahol viditeľný pokrok v trvalo udržateľnom obhospodarovaní lesov na národnej, subregionálnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, ako aj pri podpore medzinárodnej spolupráce v oblasti lesníctva. "Návrhy ďalších aktivít" obsiahnuté v správe Medzivládneho panelu o lesoch (E/CN.17/1997/12), ktoré schválila Komisia OSN pre trvalo udržateľný rozvoj, predstavujú významný pokrok a zblíženie názorov v širokej škále lesníckej problematiky.

- Do budúcnosti sa odporúča podporovať doterajší postup medzivládnych aktivít, ktoré začali v rámci Medzivládneho panelu o lesoch, ako aj uľahčiť a podporovať ucelený, prepojený a vyvážený medzivládny politický dialóg zameraný na trvalo udržateľné obhospodarovanie všetkých typov lesa. Tento proces musí byť transparentný, otvorený, s čo najväčšou účasťou zainteresovaných a musí smerovať k dohode o politických záväzkoch k celosvetovému trvalo udržateľnému hospodáreniu v lesoch. S týmto procesom súvisí:

- Štáty, medzinárodné organizácie a inštitúcie budú realizovať "Návrhy ďalších aktivít" schválené "Panelom", rýchlou a účinnou formou na báze spolupráce a partnerstva so všetkými zainteresovanými stranami vrátane dôležitých skupín, najmä skupín pôvodného obyvateľstva a miestnych komunít.
- Štáty budú vytvárať národné lesnícke programy v súlade s dokumentom "Panelu", ako aj s ohľadom na národné podmienky, ciele a priority.
- Nevyhnutne sa musí zvyšovať účinnosť medzinárodnej spolupráce, uplatňovať "Návrhy" medzivládneho panelu o lesoch v hospodárení, ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji všetkých typov lesa vrátane ustanovení o finančných zdrojoch, tvorbe kapacít, výskume a zavádzaní technológií.
- Bude sa vyžadovať ďalšie spresňovanie všetkých problémových oblastí zahrnutých v procese iniciovanom Medzivládny panelom o lesoch, najmä v oblasti medzinárodnej spolupráce, finančnej pomoci, prenosu technológií, trhového prostredia vo vzťahu k produktom lesa a jeho užitočným funkciám.

- Medzinárodné inštitúcie a organizácie budú pokračovať vo svojej činnosti v súlade s ich mandátom a budú v plnej miere zodpovedné za koordináciu a rozvíjanie spolupráce v oblasti neformálnej podpory lesníckych aktivít na najvyššej úrovni, s dôrazom na uplatňovanie "Návrhov ďalších aktivít".
 - Krajiny budú poskytovať podporu príslušným medzivládnyim orgánom pri optimalizácii rozsahu prijímaných medzinárodných nariadení a opatrení súvisiacich s lesníctvom, ako aj pri zabezpečovaní koordinácie ich činností súvisiacich s lesníctvom na všetkých úrovniach a pri zakomponovaní "Návrhov pre ďalšie aktivity" spracovaných medzinárodným panelom o lesoch do ich pracovných programov, pri tom sa budú rešpektovať existujúce dohody a rozhodnutia.
- Na zabezpečenie vytýčeného zámeru sa rozhodlo pokračovať v medzivládnom politickom dialógu o lesoch, vytvorením ad hoc *Medzivládneho fóra o lesoch* pod gesciou Komisie OSN pre trvalo udržateľný roz-

voj. Spôsob jeho práce bude transparentný, založený na nelimitovanej účasti a vzájomnej spolupráci.

Časovo obmedzený mandát Medzinárodného fóra o lesoch bude zameraný na:

- Podporovanie a vytváranie podmienok na uplatňovanie "Návrhov ďalších aktivít" spracovaných medzivládnyim panelom o lesoch.
- Posudzovanie, sledovanie a informovanie o úspešnosti postupu pri obhospodarovaní, ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji všetkých typov lesov.
- Špecifikovanie oblastí nezahrnutých do "Návrhov ďalších aktivít", s osobitným zameraním na problém produktov a služieb pochádzajúcich z lesa vo vzťahu k existujúcim podmienkam trhového prostredia, prenosu technológií a potrieb financovania.

"Fórum" musí na dosiahnutie hlavného cieľa (trvalo udržateľného rozvoja všetkých typov lesa) vyšpecifikovať aj nevyhnutné kroky, ktoré by viedli k dohode o medzinárodných opatreniach a mechanizmoch ich uplatňovania (napríklad právne záväzných nástrojoch). "Fórum" predloží správu Komisii OSN pre trvalo udržateľný rozvoj r. 1999. Na základe tejto správy a v závislosti od rozhodnutia Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj bude zaviazané k ďalšej činnosti zameranej na začatie medzivládneho dohodovacieho procesu v oblasti nových opatrení a mechanizmov alebo právne záväzných nástrojov zameraných na trvalo udržateľný rozvoj všetkých typov lesa.

Prístup Slovenskej republiky k Dohovoru o lesoch

Slovensko, ako signatár Agendy 21 a rezolúcií z Konferencií ministrov o ochrane lesov Európy i Konvencie o biodiverzite, má jednoznačný, nie iba proklamatívny záujem podieľať sa na príprave a podporiť prijatie "Dohovoru o lesoch". Naša krajina, vo všetkých zásadných dokumentoch prijatých vládou Slovenskej republiky, resp. NR SR, zdôrazňuje význam lesníctva tak na národnej, ako aj regionálnej, resp. celosvetovej úrovni a vyzdvihuje nevyhnutnosť trvalo udržateľného hospodárenia s týmto významným prírodným zdrojom. Slovenská republika v základných lesníckych dokumentoch, ako sú Stratégia a koncepcia lesníctva na Slovensku, Zásady štátnej lesníckej politiky a Hlavné smery rozvoja lesného hospodárstva na Slovensku, kladie dôraz na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch, ochranu lesa ako národného bohatstva a zabezpečenie všetkých environmentálnych a ostatných užitočných funkcií, ktoré les človeku poskytuje pre zachovanie trvalo udržateľného života na planéte. Tieto úlohy sa na Slovensku v plnom rozsahu aj realizujú rovnako v štátnom, ako aj neštátnom lesníckom sektore.